

'Ik wil altijd méér'

Beeld van Yang Mian: 'Dangerous'.
Martin dijkstra

Sculptuur van Valay Shende: 'The Golden Scooter'.
Martin dijkstra

Doek van Charlotte Schleiffert: 'Untitled'.
Martin dijkstra

Ondernemer en kunstverzamelaar Rattan Chadha (66) mag schatrijk zijn, tevreden is hij niet. 'Ik krijg het nooit zoals ik het hebben wil.'

STEFFIE KOUTERS

Daar wervelde Charles Aznavour van links naar rechts over het

podium van The Royal Albert Hall in Londen. Rattan Chadha had niet zoveel met zijn muziek, hij was meegekomen met een vriend, maar de ondernemer keek met stijgende bewondering naar de chansonnier. 'Hij hopte, sprong maar rond.' Toen begon Aznavour te praten. 'Excuses voor de autocue. Ik zie niet zo goed meer. Volgende week word ik 90.'

Chadha: 'Ik kieverde van mijn stoel. Ik heb verder niets meer meegekregen van het optreden. Het enige waaraan ik nog kon denken, was: als deze man op zijn 70ste met pensioen was gegaan, had hij hier nooit meer gestaan. Charles Aznavour zou dan allang dood zijn. Maar hij is nu 91 jaar, en zijn liefde is zingen en hij blijft zingen tot de dag dat hij omvalt. Het hoogst bereikbare.'

Met pensioen gaan is uw grootste angst?

'Dan is het over. Met pensioen gaan is voor mij hetzelfde als stoppen met leven. In het Westen leven veel mensen simpelweg hun leven. Ze gaan naar hun werk, komen om zes uur thuis, bij hun kinderen, bij hun honden, en de dag daarop begint het weer van voren af aan. Als je ze op hun 65ste vraagt een boek te schrijven over wat ze nu werkelijk hebben gedaan, blijkt dat niet bijzonder veel voor te stellen. Ze hebben er nooit over nagedacht. In de zin van: wat wil ik nou echt?'

Voor die mensen is dat gewoon een prettig, overzichtelijk bestaan.

'Natuurlijk. Maar zo'n leven zou voor mij niet de moeite waard zijn om te leven.'

Een jonge butler opent de zware voordeur van zijn Amsterdamse herenhuis, gelegen bij het Vondelpark. In de hoge hal staat

een scooter gemaakt van blikken dopjes, in het trapgat hangt een levensgroot schilderij van een punkachtig meisje, in de wc loert een kunstig oog mee.

'Yeah? Do you like this guy?', vraagt Chadha, wijzend op een kolossale bronzen pad die uitzicht heeft op de achtertuin - met daarin het eigen sporthonk van een van de vijf rijkste Amsterdammers. 'Als je 'm kunt tillen, mag je hem meenemen.' Uitbundige lach, zoals Chadha bijna elke zin klaterend laat eindigen. Ook vandaag, als hij zich eigenlijk beroerd voelt, verkouden na een vakantie in Thailand.

Zelfs boven de vervaarlijk vlamme gashaard hangen drie schilderijen, met in het midden een magnetiserend vrouwelijk naakt.

Hoe voelt het om dit huis te wonen, omringd door zoveel geweldige werken?

De vitale Chadha, één bonk voelbare veerkracht, zittend in de hoek van een zachtgrijze loungebank: 'Al mijn huizen zijn zo. Zelfs mijn kantoor staat vol kunst. Het inspireert me. Ik hou ervan langs de schilderijen te wandelen, me af te vragen wat de kunstenaar dacht toen hij een werk maakte, waarom hij zulke kleuren gebruikte.' Hij wijst naar een schilderij in gedempte tinten: 'Ik had daar een foto van mijn grootmoeder kunnen hangen, ook mooi, maar ik word er treurig van. Omdat ze twintig jaar geleden gestorven is. Zo'n foto herinnert me aan de liefde voor mijn familie, maar brengt me niet verder in het leven.'

En u wilt vooruit - altijd.

'Altijd.'

Steeds meer puissant rijken verzamelen tegenwoordig kunst.

Waarom zijn ze daarin zo geïnteresseerd?

'Omdat ze uiteindelijk al het andere al hebben. Ze hebben hun huizen, hun vliegtuigen, hun jachten, hun diamanten. Kunst is de ultieme rijkdom. Ik wil het geen nouveaux riches noemen. Maar mensen die immens rijk zijn kunnen geen stickertje op hun voorhoofd plakken, check, hoe rijk ze zijn. Als ze een Andy Warhol aan de muur hangen, 'My God, je hebt een Andy Warhol', verwerven ze status. Dat heet wallpower, in Amerika.' De klaterende lach. 'Ze kopen alleen gevestigde namen, opdat de buitenwereld meteen beseft wie ze bezitten.'

Dat geldt niet voor u?

'Nee. Ik koop alleen kunstenaars in wie ik ben geïnteresseerd. Mijn uitgangspunt is: is het echt nieuw? Is het echt anders? Een echt fris idee? Die kunstenaars sponsoren en volgen we tijdens hun carrière.'

Uw liefde voor kunst begon met een schilderij van Warhol, het soepblik van Campbell.

'Voor de eerste keer in mijn leven werd ik geconfronteerd met iets dat ik in de verste verte niet begreep. En als ik iets niet begrijp, wil ik het snappen. Ik was rond de 30 jaar en ik had geen notie van kunst. De Nachtwacht of Picasso of Van Gogh: dat was kunst. Ik zag het soepblik in een museum in New York en ik dacht: dat stomme ding kan ik zelf maken. Zes maanden en vele gesprekken later begreep ik dat Warhol met dat blik de veranderingen in de samenleving liet zien. Vanaf dat moment stuurde ik al mijn modeontwerpers naar musea en galleries: 'Kunst kan jullie helpen anders, conceptueel te denken.' Daarom stel ik nu ook mijn verzameling ter beschikking aan de Grote Kunstshow, om het publiek nieuwe ideeën op te laten doen.'

De in India geboren Rattan Chadha is de grondlegger van het internationale kledingbedrijf Mexx

en de innovatieve citizenM-hotels. Hij lifte in 1971 als Indiase hippie, inclusief paardenstaart, met een vriend naar Nederland. Gestaag, met de hem kenmerkende vindingrijkheid en bravoure, wist hij zich op te werken in de mode. In 2001 verkocht hij het leeuwendeel van zijn aandelen in Mexx aan het Amerikaanse bedrijf Liz Claiborne. Met Mexx ging het later bergafwaarts, met Chadha vooral bergopwaarts. Zijn hotelketen breidt steeds verder uit, in Londen, New York, Parijs. Hij staat tegenwoordig op nummer 30 van de Quote 500-ranglijst van rijkste Nederlanders. Zijn vermogen wordt geschat op 545 miljoen euro, een half miljard.

Hij praat en denkt razendsnel: na drie woorden weet hij waar een vraag heengaat.

U bent hindoe. U gelooft dat het lichaam slechts een verpakking is van een ziel die later weer doorgaat in een ander lichaam.

'Wij geloven in reïncarnatie. Je kunt drie kinderen hebben met een totaal verschillend karakter. Terwijl ze uit dezelfde moeder komen, hetzelfde zijn grootgebracht, op dezelfde plek. Maar hun karakters bestaan al veel langer. Er zijn mensen met een jonge ziel die voor de eerste of de tweede keer in een lichaam zit, en dom of onwetend is. En er zijn oude zielen, die al wel honderd of vijfhonderd keer verpakt zijn geweest.'

Hebt u een jonge of een oude ziel?

'Ik denk dat ik een oudere ziel heb. Tenminste: dat is wat anderen me zeggen. Omdat ik spiritueel ben ingesteld.'

Wat zou u willen worden in een volgend leven? Meteen: 'Architect. Dat had ik al in dit leven willen zijn. Architectuur fascineert me, ik heb het zelfs even gestudeerd. Vanuit het niets, vlak land, creëer je iets dat er honderden jaren zal blijven staan. Eigenlijk ook een kunstwerk. Een enorme verantwoordelijkheid.'

U houdt ervan uw sporen achter te laten, denk ik.

'Yeah, om iets achter te laten dat er over een eeuw nog is. Dat is wat ik wil doen.'

Maar u zou ook butler kunnen worden in een volgend leven.

'Inderdaad.' De klaterlach: 'Maar ik zou nog steeds geïnteresseerd zijn in architectuur.'

Hoe zou het voor u zijn, butler?

'Geweldig. Ik zou een geweldige butler zijn. Er is een gezegde: een roos is niet alleen mooi in een prachtige tuin, maar ook in een modderpoel. Een roos blijft een roos.'

U vergelijkt uzelf met die roos.

'Niet mezelf, maar de ziel. Het tegenovergestelde is ook waar. De ziel van een gangster, van een moordenaar, blijft een slechte ziel, zelfs als hij in een koning terecht komt. De ziel is wie je echt bent, en die ziel gaat door, met alle ervaringen die hij opdeed in het verleden.'

Wie bent u, als u naar uzelf kijkt?

Voor het eerst een paar seconden stilte: 'Who am I? Nou... Zoekende, nooit tevreden, eigenlijk altijd ongelukkig. Omdat ik het nooit krijg zoals ik het hebben wil. Dat kost veel tijd.'

Ik geloof niet dat u echt ongelukkig bent.

Stralend: 'Zeer ongelukkig. Als ik een boek over mezelf moest schrijven dan gaf ik het als titel: 'De ongelukkigste man.'

Niet waar.

'Dat is de manier waarop jij naar me kijkt. Maar ik ben rusteloos. Ik wil altijd meer. Niet alleen voor mezelf: ik wil iedereen hoger op

tillen, verheffen, onderwijzen.'

Dat is toch prachtig om te doen?

'Maar ik ben nooit in evenwicht. Ik heb nooit het gevoel: oké, zo is het goed. Het draait bij mij niet zozeer om ambitie, het gaat mij niet om meer geld en dat soort dingen. Natuurlijk, geld willen we allemaal, maar daar haal ik mijn bevrediging niet uit.'

U wilt uzelf overtreffen.

'Ja, mezelf overtreffen.'

Bevalt het om in het lichaam van een zakenman te zitten?

Resoluut: 'Ik zit niet in het lichaam van een zakenman. No.'

Een zakenman in hart en nieren - zo noemt u uzelf toch?

'Dat is gewoon een simpele omschrijving. Ik denk meer op een creatieve, conceptuele manier, dan zakelijk. Bij mij draait het om creativiteit. Dat anderen daarvoor willen betalen, is geweldig. Zij maken mij tot een zakenman.'

U komt uit een rijke familie in India. Toen u een jongetje van 10 was, had u een eigen butler die uw schoenveters strikte.

'Hij strikte mijn schoenveters niet. Maar het is wel zo: ik had nog nooit een keuken van binnen gezien voordat ik naar Holland kwam. Ik was gewend te roepen: 'Omelet!' En die kwam dan.'

Er liepen achttien bedienden in het ouderlijk huis. Als je daar op een Nederlandse manier naar kijkt...

Hij onderbreekt: 'It's crazy.'

Bizar ja. Hoe kijkt u terug op die tijd?

'Ik vond het prima, ha. Omdat je je dan kunt bezighouden met

belangrijker zaken. Het is zo'n tijdsverspilling om te koken of je kleren te wassen of boodschappen te doen. In feite is dat het probleem van het leven: dat je zo druk bent met van die basistaken die gewoon gedaan moeten worden. Terwijl die je geen spat verder brengen.'

Het is natuurlijk een exceptionele situatie dat je zo rijk bent dat anderen dat allemaal van je kunnen overnemen.

Ongedurig: 'Zeker, zeker. Maar als je dat voor elkaar hebt, kun je je wel richten op de dingen die ertoe doen.'

U was een nakomertje in een gezin met zeven kinderen. Hoe ervoer u dat?

'Ik was erg verwend, de baby. Mijn vader stierf jong en mijn moeder stuurde me naar een erg strenge Britse kostschool, vooral voor toekomstige diplomaten enzo, in het Himalayagebergte. Ik was er nooit gekomen zonder die school. Daar waren geen butlers, daar heb ik geleerd: je moet het allemaal zelf doen. Ik zat er negen maanden per jaar. Alleen in de winter, met alle sneeuw in de bergen, ging ik drie maanden naar huis.'

Eenzaam. 'Het was verschrikkelijk. Zeker als je afkomstig bent uit zo'n grote familie en zo verwend bent. Daar was niets. Het was een speciale kostschool, maar hij heeft me gehard voor het leven. Het was ook erg moeilijk in Nederland, in het begin, ik sprak de taal niet, kende niemand. Maar dankzij die opleiding wist ik: het gaat lukken. Ik kan het.'

Een van uw uitspraken is: 'Het enige doel van het leven is om je doel in het leven te vinden.'

'Als je geen passie hebt, geen doel, is het leven niet waard geleefd te worden.'

Dat is gemakkelijker gezegd voor

iemand met geld dan voor een zwerfkind in India.

Een seconde stilte. 'Nee, nee. Voor een straatkind is het hetzelfde.'

Geloof u dat nou echt?

'Ik bezat niks toen ik hier kwam. Tweeduizend dollar. Ik was ook een zwerfkind.'

U had uw gefortuneerde achtergrond, u had uw opleiding.

Een eerste echte aarzeling: 'Mijn studie ja. Ik weet niet, ik weet niet hoe het zou zijn zonder... Ik denk dat het inderdaad misschien gemakkelijker is om je doel te vinden als je geprivilegieerd bent. Maar straatkinderen kunnen zichzelf bijvoorbeeld gaan bewijzen in sport, in andere dingen. Mentorschap is belangrijk. Als ik de mentor was van een straatkind zou ik 'm helpen zijn bestemming te vinden.'

Realiseert u zich weleens hoe moeilijk het leven aan de onderkant kan zijn?

'Dat weet ik. Ik doe veel aan liefdadigheid in India, al praat ik er niet graag over. Ik heb daar twee scholen voor weeskinderen. De helft van de leerlingen is gerekruteerd op grond van hun intelligentie, de andere helft behoort tot de meest hulpbehoevenden. Kijk, als je alleen de meest hulpbehoevenden neemt, schiet het niet op, want ze zijn niet zo slim. Ze moeten zich optrekken aan de intelligente leerlingen. U ziet: ik geef mijn idee niet op, over het vinden van je doel in het leven.'

Wat vertelt u uw kinderen?

'Hetzelfde. Vind je passie, maakt niet uit wat het is. Als het je maar blij maakt. Ik heb nog geen dag van mijn leven gewerkt, zeg ik altijd. Mijn werk is fun. En als ik er geen plezier in heb doe ik het niet.'

Werk heeft altijd onplezierige kanten.

'Niet voor mij.'

U heeft ook werknemers moeten ontslaan. Dat is naar.

'Ik ben een tennisspeler en ik verlies soms gruwelijk. Een vernedering, maar het hoort erbij. Je ontslaat geen medewerkers omdat je ze niet aardig vindt. Je ontslaat ze omdat ze niet goed zijn in hun werk. Ze moeten hun passie ergens anders zoeken. Door ze weg te sturen, help je ze eigenlijk.'

Het klinkt altijd mooi, als werkgevers beweren dat ze zo een werknemer juist helpen. Maar die man of vrouw heeft geen baan meer.

Snelle omschakeling: 'Er zit nog een kant aan. Als het slecht gaat met een bedrijf, waardoor je de helft van de werknemers moet ontslaan, red je de andere 50 procent. Ja, ik denk altijd positief. Voor mij is het glas altijd halfvol.'

U heeft eens gezegd: 'Middelmatig talent bestaat niet. Er is alleen toptalent of geen talent.'

'Er zijn drie soorten mensen. Allereerst de werknemers die dingen voor elkaar kunnen krijgen, people that can make things happen. Die hulp aannemen van mij, van hun moeder, van jou, van hun vrienden, van iedereen - om maar iets te laten slagen. Dan is er een tweede groep, die alleen denkt: hoe leg ik het uit als dit mislukt? Het weer? Een klant die niet kwam opdagen? De handige praters. De derde groep zijn die mensen die zich door het leven heenslapen. Ze hebben het best goed, krijgen elk jaar een bescheiden salarisverhoging en zitten voor eeuwig vast in suburbia.'

Opgewekt: 'Die mensen vind je doorgaans bij de overheid.'

U bedoelt?

'Laat ik het zo zeggen. Als je een groot architect bent, zit je meestal bij het beste architectenbureau. Waarom zou je in hemelsnaam voor een overheidsdienst gaan werken om de gebouwen van anderen te beoordelen? In Londen had ik de allerbeste architect aangetrokken om ons nieuwe hotel te ontwerpen. Nou, toen kwam er zo'n overheidsjongen van zo'n commissie, op de fiets, en die zegt: dit ontwerp bevalt me niet. Op de fiets! Maar zo iemand heeft dus de macht om nee te zeggen. Waardoor ik mijn normen moet verlagen.'

Te veel macht voor zijn talent.

'Inderdaad.'

Hoe was voor u de overgang van India naar Nederland?

'Erg vreemd. Ik begreep er niks van in het begin, van het leven in Holland. De meeste Nederlanders hadden niet eens eigen personeel. Maar ik was blij met de positieve discriminatie hier. Iedereen was nieuwsgierig, geïnteresseerd in me.'

Wat denkt u van de vluchtelingenstroom naar Europa? U bent zelf immigrant.

'Ik kwam niet uit wanhoop. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van iedereen om ze op te nemen in de maatschappij. Binnen redelijke grenzen: een miljoen vluchtelingen zou een groot risico zijn. In Nederland hebben we de Surinamers en de Indonesiërs die volop zijn geïntegreerd en de samenleving hebben verrijkt, uit cultureel oogpunt. Ik zie nu immigranten die buitenstaanders blijven. Dat is niet goed. Ze moeten Nederlandser worden in plaats van zich te blijven vastklampen aan hun islamitische of sjitische of soennitische achtergrond.'

Wat bedoelt u met: Nederlandser worden?

'Meer onderdeel worden van de Nederlandse samenleving, vrienden maken, meedoen. Als je jezelf wilt blijven bedekken met hoofddoeken en gewaden moet je terug naar huis.'

Bent u zelf Nederlandser geworden?

'Totally, yeah.'

Maar u spreekt nog steeds Engels, ook nu.

'Dat is waar. In onze bedrijven spreken we Engels, we zijn internationaal. Ik kan me niet goed genoeg uitdrukken in het Nederlands.'

Wat trekt u aan in Nederland?

'De mensen. En de transparantie en de directheid. Iedereen is erg direct. Duidelijk. Eerlijk. Uitgesproken.'

Die eigenschap wordt ook weleens bot genoemd. Heeft u geen problemen met die botheid?

'Helemaal niet. Het zou overal zo moeten zijn. Nederlanders durven te zeggen waar het op staat. En ze verspillen geen tijd, zoals in Italië. Voordat de Italianen hun punt hebben gemaakt zijn we al drie uur verder, met lunches en thee en koffie.'

Hoe gaat dat in India? 'Het tegenovergestelde van bot. Je weet nooit of een nee een nee is of een ja een ja. Nee betekent misschien, en ja betekent misschien.'

U bent zelf behoorlijk uitgesproken. 'Dat ben ik geworden in Nederland.'

En nu bezit u een eigen vliegtuig, een jacht... Onderbreekt: 'Ik wil niet praten over privé zaken. Laat ik zeggen dat ik beschik over alles wat ik nodig heb om me te kunnen

concentreren op mijn werk.'

Uw jacht heeft een grappige naam: Crazy Too.

'Omdat crazy mijn favoriete woord is. Ik vraag anderen altijd: are you crazy about something, in de zin van: ben je ergens gepassioneerd over. Dit is mijn tweede jacht.'

En u heeft een eigen golfclub, in de buurt van Cannes. Het lidmaatschap is 60 duizend euro per echtpaar. Veel geld. 'Dat is goedkoop!' De klaterlach.

U bent vreselijk.

'Het is meer dan golf alleen. Als je er een internationale lifestyle op na wilt houden, is dit de prijs die je daarvoor moet betalen. De leden komen uit 35 landen en hebben tweede huizen in de buurt. Maar in Zuid-Frankrijk kennen ze verder nauwelijks iemand. Op de golfclub maken ze vrienden, uit Italië, Zwitserland, Scandinavië. Daar spreken ze af voor de komende twee weken.'

Wat voor wereld is dat, op zo'n exclusieve golfclub?

'Een hoop geroddel. Maar het zijn goeie vrienden, hoor. Mensen die niets meer te doen hebben, terwijl ze voorheen erg succesvol waren. Ex-directeuren van Shell, om maar iets te noemen. Nu zijn ze gepensioneerd en barsten ze van de tijd, met al hun intelligentie.'

Zijn ze erg verveeld?

'Ja, ja... Ik denk wel dat je kunt zeggen dat ze zich vervelen. Vroeger werkten ze tien tot twaalf uur per dag op seniorposities. En nu spelen ze golf en werken ze wat in de tuin, maar daarvoor hoeven ze hun intellect niet aan te spreken. We hebben speciale herendagen, elke week. Dan zitten er zeer belangrijke mannen rond die tafels. Maar het gespreksniveau is anders dan ze vroeger gewend waren.'

Wat is het niveau?

"Je drinkt te veel, je bent aangekomen.' Dat soort werk."

En zo wilt u niet worden.

'Daarom heb ik een golfclub. Om er zeker van te zijn dat ik tot aan mijn dood een baan heb. En niemand kan me eruit gooien, ha.'

Maar toch: u wordt dit jaar 67.

Wanneer stopt u?

'Stoppen met wat? Met leven?' De klaterlach.

CV Rattan Chadha

Geboren

6 augustus 1949 in New Delhi, heeft nu de Nederlandse nationaliteit.

Opleiding

1965 Sherwood College, Nainital, India.

1970 Bachelor of Business Studies, University of Delhi.

Carrière

1980 Modemerken Moustache, Emanuelle.

1986 Mexx.

2001 Verkoop Mexx.

2004 Hoogste modeprijs: Grand Seigneur.

2006 Chadha treedt terug als ceo Mexx.

2006 Oprichting hotelketen CitizenM.

2008 Oprichting Spaces, kantoorruimten.

Privé

Rattan Chadha is gescheiden en heeft drie kinderen.

De Grote Kunstshow 2016

Rattan Chadha heeft een deel van zijn kunstcollectie ter beschikking gesteld aan de Grote Kunstshow 2016, die zaterdag 6 februari wordt gehouden in de Amsterdamse Stadsschouwburg. Op zaterdag 13 februari zijn de kunstwerken te zien in de Rotterdamse Schouwburg. Chadha begon ongeveer vijftien jaar geleden met zijn collectie. Uitgangspunt was de leef- en denkwereld van jongeren. De als 'rebels' omschreven verzameling bestaat dus vooral uit jonge internationale kunstenaars.

De Grote Kunstshow brengt beeldende kunst op een theatrale manier tot leven: het publiek zit op het schouwburgpodium en krijgt daar de werken gepresenteerd, onder begeleiding van muziek, monologen en voordrachten. De Vlaamse theatermaker Lucas De Man is de presentator. Hij gaat met het publiek in gesprek, stelt vragen en probeert zo van kunst lichtvoetig theater te maken. De Grote Kunstshow is eigenlijk een modern alternatief voor het museum. 'Als je tien minuten met driehonderd mensen om een kunstwerk gaat zitten, beleef je dat werk veel intensiever', volgens initiatief-nemer Johan Idema. Het is de bedoeling de show op meer plaatsen in Nederland te houden.